

۲۰۲۰/۰۴/۲۷

گيرد آورنده : حامد فارانی

شهر کابل در مسیر تاریخ

شهر کابل یکی از شهر های مشهور و باستانی افغانستان بشمار می رود که در زمانه های مختلف تاریخ از حیثیت مرکزی بر خوردار بود ، حدود و سرحدات کابل در زمانه های مختلف یکسان نبوده ، گاهی سرحدات آن وسعت پیدا می کرد و گاهی هم محدود میگردید ، در این مقاله کوتاه که در مورد کابل در مراحل مختلف تاریخ و در دوره های پادشاهان مختلف و همچنین در مورد وضع جغرافیائی فعلی کابل معلومات ارایه خواهد گردید . کابل از قدیم الایام معبر فاتحین و مهاجمین بزرگ و مختلف دنیا واقع بوده است و نفوذ ملل مختلف هند ، چین یونان ، فارس ، مغول را گرفته و از یکی به دیگر تحویل داده است .

اینک شهر کابل عزیز را در دوره های مختلف تاریخ به طور فشرده مورد مطالعه قرار میدهم :

کابل در زمانه های باستان :

اگر نظری به کتاب و آثار کهن بیندازیم می بینیم که سر زمین زیبای کابل در **ریگ ویدا** کتاب باستانی آریائیان بنام کوبها ذکر شده . کتاب اویستا که به صورت تخمینی در حدود یکهزار سال قبل از میلاد بوجود آمده و به حیثت منبع معتبر تاریخ قدیم افغانستان و منطقه شناخته شده است نیز از کابل یاد آوری نموده است . اوستا از نظر جغرافیائی ، تنها افغانستان را باولایات دور و پیش کوه های هندوکش در شانزده قطعه زمین میشناسد از قبیل بلخ (بخدی) ، بدخشان (راغا) ، مرو (مرو) ، هرات (هریو) ، حوزه هلمند (هراویتی) ، ارغدا (هیتومنت) ، حوزه سند (هپته هندو) و سغدیان (ماورا ء لنهر) و غیره . اوستا مردم این سر زمین را (آریا مینامند و کشور آنها را خاک آریا میخواند .

هیلو کلس پادشاه یونان و باختری در سال ۱۳۵ ق م از شمال هندوکش و پایتخت قدیمی بلخ به جنوب هندوکش لغزید و کاپیسا مرکز دولت قرار گرفت . دامنه این دولت بجانب شرق تا سند کشیده میشد . جانشینان هیلو کلس تا اواخر قرن اول قبل از میلاد به سلطنت یونان و باختری دوام دادند .

واقعاً نه تنها کابل بلکه تمام افغانستان در زمان سلطنت یونان و باختری در منتهای عروج و ترقی بوده است . میسو فوشه می گوید شاهد این مطلب مسکوکات « د میتر سن » پادشاه یونانی بلخ در سال ۱۹۰ قبل از میلاد است از سر یونانیان در افغانستان این قضیه مسلم میشود که شهر کابل در آن زمان موجود بوده ، اما اینکه این شهر کی و از طرف کی ها اعمار شده است تا هنوز معلومات دقیق در دست نیست .

کابل در شاهنامه فردوسی :

شاهنامه فردوسی که یک ، منبع معلوماتی تاریخ قدیم افغانستان است ، نه تنها در مورد واقعات تاریخ قدیم افغانستان معلومات میدهد بلکه در مورد جغرافیه افغانستان ، ولایات افغانستان ، و جنگ ها و حوادثی که در دوران ما قبل التاریخ در این سر زمین رخ داد معلومات میدهد . که در شاهنامه فردوسی در مورد کابل چندین جای تذکراتی بعمل آمد که این تذکرات را داکتر صاحب نظر مرادی در کتاب خود بنام « کابل در منابع ادبی و تاریخی » بیان نموده است که در اینجا نکات چندی آنرا عیناً نقل میکنیم :

« فردوسی در شاهنامه تاریخ آریانا را از آغاز تمدن ویرانی تا انقراض شاهنشاهی ساسانی به نظر کشیده است ، سرگذشت خاندان پاچاهی که بنام پیشدادیان ذکر شده نه تنها افسانه محض نبوده ، بلکه تاریخ نشو و نما ها و تکامل نوع بشر و نژاد های قبل التاریخ بخصوص ظهور و ترقی نژاد آریائی را در روی زمین با زبان اسطوره نشان داده است . کاربرد کابلستان و زابلستان در شاهنامه صرف برای انتظام بخشیدن به هنیت شعری « وزن ، قافیه و آهنگ » نبوده ، بلکه موقعیت جغرافیائی این دو شهر سبب گردیده که اگر حادثه ای در کابل بوقوع بپیوندد ، تأثیرات آنی خود را بالای زابلستان بجا میگذارد . آنچه را که فردوسی راجع به موقعیت شهر ها هزار سال پیش از امروز چون بگرام « کاپیسا » جبل سراج ، پنجشیر ، کوهدامن ، سکاوند « لوگر » ، میدان شهر ، قلات ، قندهار ، تا حدودسیستان مطرح نموده است ، هنر باهمان مشخصات جغرافیائی خود باقی مانده است . در غرب شهر کابل ویرانه ها قلعه ای باقی است که مردم کابل آنجا را بنام « قلعه استفندیار » پهلوان شاهنامه یاد میکنند . شاهنامه علیر غم تحقیقات گسترده ای که در موردش انجام شده هنوز هم موارد ناشگافته و موخدهای نایافته را چون خاکتوده های باستانی با راز و رمز های فراوان در خود دارد»

د پانو شمیره : له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پتهله مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

پاډونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پاډوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په څير و لولئ

کابل در زمان کوشانی ها :

کابل بعد از زوال یونانیان تا ظهور اسلام مراحل مختلفی را در دوره های حکومت متعدد طی کرده است . بعد از شکست یونانیان سلسله بنام کوشان از طایقه تخارها در کابل و اطراف آن سلطنت بزرگی را تشکیل دادند و قسمت عمده هندوستان را مسخر نمودند که کابل تا قرن پنجم میلادی در تحت سلطنت کوشانی ها زنده گی کرده است .

کابل و پادشاهان یفتلی :

بعد از سال ۴۲۵ میلادی سلسله کوشانی ها به پایان رسیده و سلسله دیگری از طایفه تخاری ها بنام یفتلی ها به قدرت رسید . یفتلی ها صفحات جنوب هندوکش و کابلستان را تصرف نمودند . در این زمان کابل به حیث یک مرکز مهم دوره یفتلی ها بشمار می رود . پادشاهی یفتلی ها تا سال ۵۶۶ میلادی دوام نمود .

کابل و کابلشاهان :

بعد از سال های ۵۶۶ میلادی یعنی بعد از سقوط یفتلی ها بر تخارستان مسلط شدند . در این زمان در کابل حکومت کابلشاهان مسلط بود . کابلشاهان تا حدود فتوحات اسلام در کابل و در مناطق جنوب و شرقی هندوکش مسلط بودند . بالاخره در قرن نهم میلادی حکومت کابلشاهان توسط یعقوب لیث صفاری مؤسس صفاری ها از بین برده شد و کابل در ضمیمه ممالک اسلامی قرار گرفت .

کابل در زمان پادشاهی ظهیر الدین محمد بابر :

ظهیر الدین محمد بابر یکی از شهزاده گان تیموری پسر عمر شیخ حکمران اندیجان ماوراء النهر و کواسه امیر تیمور است . او در اندیجان به عمر ۱۱ سالگی بعد از وفات پدرش در سال ۱۴۸۳ میلادی پادشاه شد بعد از جنگ های متعدد در سال ۱۵۰۵ میلادی کابل را متصرف شد و در سال ۱۵۲۵ میلادی در دهلی حکومت گورگانی هند را ایجاد نمود . در زمان پادشاهی بابر کابل یکی از صوبه ها یا ولایات مشهور افغانستان بشمار می رفت که تحت حکمرانی بابر قرار داشت .

ظهیر الدین محمد بابر در اوایل قرن شانزدهم میلادی زمانی که کابل را گرفت او در کتاب معروف خود که بنام ((**توزک بابری**)) یا ((**بابر نامه**)) یاد می گردد ، در مورد کابل یا داشت های زیادی تحریر نموده است که در مورد حدود جغرافیائی کابل در بابر نامه چنین معلومات میدهد :

((کابل را خداوند (ج) به فضل خود برابم بخشش نموده است ، کابل دارای چهار فصل است که بطرف شرق آن پیشاور و کاشغر و به طرف غرب آن کوهستان و به طرف شمال آن قندوز و اندراب و به طرف جنوب آن بنو موقیعت دارد .

کابل در زمان معاصر : تیمور شاه پسر احمد شاه بابا در سال ۱۷۷۳ م بعد از مرگ پدرش پادشاه افغانستان شد تا این زمان پایتخت افغانستان شهر قندهار بود ، وی پایتخت کشور را از قندهار به کابل انتقال داد ، از آن زمان تا امروز شهر کابل پایتخت افغانستان است . در این کشور مردم به زبان های عربی ، دری ، پشتو ، ترکی ، مغل ، هندی ، پراچی ، تکیری ، پشه ئی و لمغانی و بعضی زبانهای دیگر صحبت مینمایند

شهر کابل از لحاظ تشکیلات اداری به ۱۳ ولسوالی و علاقه داری تقسیم شده است که قرار ذیل میباشد :

۱- مرکز ولایت کابل ، ۲- ولسوالی ده سبز ، ۳- علاقه داری میرچه کوت ، ۴- علاقه داری کلکان ، ۵- ولسوالی قره باغ ، ۶- ولسوالی شکرده ، ۷- علاقه داری استالف ، ۸- ولسوالی پغمان ، ۹- ولسوالی چهار آسیاب ، ۱۰- ولسوالی بگرامی ، ۱۱- علاقه داری خاک جبار ، ۱۲- ولسوالی سروبی ، ۱۳- علاقه داری چهاردهی . هر ولسوالی ها و علاقه داری های کابل شامل قریه جات مختلف میباشد که در اینجا از نام های قریه جاب هر ولسوالی و علاقه داری نام می بریم

۱- مرکز ولایت کابل یا شهر کابل دارای ۲۲- نواحی مختلف میباشد که در این اواخر یک تعداد قریه جات همجوار شهر کابل نیز شامل شهر کابل گردیده است به طور مثال اکثر قریه جات علاقه داری چاردهی و تعداد زیاد قریه جات ولسوالی ده سبز و یک تعداد قریه جات ولسوالی بگرامی و ولسوالی پغمان شامل نواحی شهر کابل گردیده . ۲- در ولسوالی ده سبز ۳۷ قریه جات ذیل شامل میباشد : تره خیل ، چهار قلعه ، ده خدای داد ، ده یحیی ، خواجه بغرا ، خواجه چاشت ، هودخیل ، وزیر آباد ، پای منار ، بختیاران ، قلعه شاه محمد ، کوه ها ، ده سبز خاص ، قابل بای ، کته چای ، سیخو ، سنگ آب ، بندی خانه ، جارو ، ابدره ، ناوه ، قلعه رستم ، قلعه غلام قادر ، شوراب ، تنگ غارو ، کته خیل ، پل چرخ ، خواجه رواش ، بابیه قچاق ، هزاره بغل ، علی خیل ، قلعه میدان ، سید حسین خروئی ، سرگی ، اخ بندی ، خواجه غار ، قلعه گل محمد و قلعه میرزا زاهد .

د پانو شمیره: له 2تر4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پتهله مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولی

۳- در ولسوالی بگرامی ۱۴ قریه جات ذیل شامل میباید: حسین خیل، کمری، قلعه آدم خان، کاریز ها، قلعه را باز، شینه، قریه بگرامی، نو آباد، قلعه حسن خان سفلی، بتخاک، سهاک، قلعه احمد خان، قلعه حسن خان علیا نیازی، مموزائی، شیوکی، الوخیل و ولایتی.

۴- در علاقه داری خاک جبار ۱۵ قریه جات ذیل شامل میباید: چکری، ملنگ، خورد کابل، گرگ میدان، جلغوزی، تفر علیا، ملک خیل، خروتی، تفر سفلی، دوران خیل، کروخیل، چناری، ناتوخیل، سرو خیل، تیگری.

۵- در علاقه داری چهاردهی ۳۲ قریه جات ذیل شامل میباید: قلعه وزیر، ده مبارک، افشار نانکجی، قلعه مرغگیران، قریه علاء والدین، قلعه شاده، گلخانه، افشار دارالمان، ده مرادخان، قلعه مسلم، سراسیاب، قلعه بختیار، چهلستون، قلعه فتوح، قلعه قاضی، ریشخور سفلی، چهار قلعه، چهار قلبه، آقا علی شمس، ده دانا، واصل آباد، قلعه غیبی، جنگلک، فاضل بیگ، ده قنلدر، انچی باغبانان، قلعه کاشف، قلعه موسسی، ده بوری، قلعه واحد، قلعه نظر و قلعه معروف.

۶- در ولسوالی چار آسیاب ۵۳ قریه جات ذیل شامل میباید: چهل دختران، الیاس خیل، تنگی سیدان، رحمت آباد، الوخیل، ده کلان، قریه لغمان، سیاه جوی، ستار خان، سوربوند، کته سنگ، میا خیل، پاینده خیل، حاجی خیل، قریه چارسوق، آهنگران، قلعه عبرالروف، معین خیل و سید خیل، قشلان، عباس قلی، قلعه کهنه، دشتک علیا، گرگاب، قریه تاجکیه، قریه گلزار، قلعه نعیم، قلعه رشید، قلعه جفار، حق داد، بالاکوه، بالا قلعه، کنداله، قلعه ملک، چارسوق. قلعه جرنیل، قلعه نو، خیر آباد، نونیز، شاه توت، ریشخور، قلعه تقان، قلعه عطا، یحیی خیل، قلعه ترین، تنگی ده کلان، حاجی ملنگ، لندر، میرا خور، قلعه محمد عزیز، قلعه افغانیه، قلعه محدین، طاهر خیل.

۷- در ولسوالی سروبی ۲۷ قریه جات ذیل شامل میباید: قلعه کلان، لکر لام، نغلو، بخدنه، سلام خیل، جگدلک، چشمه دکه، حسین خیل، گاز، گوگا منده، وکه، رودبار، قریه سروبی، تیزین خاص، جلبی، سید میارسول باباه، مرغی چشمه کرم، قول آهنگران، شامک ملاخیل، قلعه حسن، زرنده، گردی مرغه، قلعه جانان جروی، جروبی، شیراب و تاستین.

۸- در ولسوالی پغمان ۲۹ قریه جات ذیل شامل میباید: مرغگیران، عیسی خیل، زرشخ، بیکتوت، چنل بای، پراچی، ارغنده سفلی، کاریزک، پشه ای پغمان، خواجه لکن، خال داری، ارغندی علیا، چهل تن، قلعه ملک، وپشته، دره زرگر، سموچک، قلعه حکیم، خواجه مسافر، قرغه، ده ارباب، ده پنبه، دوده مست، کشک علیا و سفلی، کمانگر، محمد خیل، ده عریان، نبات، ناجوی و خواجه محمد قرغه.

۹- در ولسوالی شکر دره ۲۹ قریه جات ذیل شامل میباید: ده نو، راست دره، چپ دره، کوچکی قلعه وزیر، دولانه، قلعه مراد بیگ، قلعه دانشمند، حاجی بخشی، سیاب قلی، بیدک گلدره، ده بالای گلدره، قریه بهزادی، کاریز علیا و سفلی، الفوی، بای لعل خیل، آقای علی خواجه، حاجی بیگ، آقای علی شیخو، قریه جان شاه، قریه سلیمان، قریه سرخ بلندی، قریه مومن، قریه التفات، قریه غزه، قلم انداز اقوام کوچی و بیچ خیل.

۱۰- در علاقه درای میر بچه کویت ۱۷ قریه جات ذیل شامل میباید: مارکی، ده میر و قلوغ، د کوی سفلی، ده سقی سفلی، لچکان، سرای خواجه، گذر میوه خاتون، شیخان بقابیگ، خواجه گیان، بابا قچقار، بالاده لچکان، دکوی علیا، اراضی شیخان، آسیاب و چرمگر، ده سقی علیا و جویبار.

۱۱- در علاقه داری کلکان ۲۳ قریه جات ذیل شامل میباید: زمه، قچی، کوچی، کلکان، کارنده، مشوانی سفلی، صوفیان کارنده، بونقره، چارتوت، آغا سرای، بازاری، قلعه خواجه، فلمچاق، قلع پیرک، قلعه احمد خان، دوبری، باپوشی و قلعه فرهاد، جویبار، مشوانی علیا، قلع یخچک، صد آباد، مغل بیگ، قناعت سادات، قناعت خودی نظر و جوشادی.

۱۲- در ولسوالی قره باغ ۲۲ قریه جات ذیل شامل میباید: قره لنگر، الر، قلعه فیض، قلعه گذر، قلعه قاضی، قره باغ یوسفی، قریه کاریز، قلعه شاهی، نهر کلان، قلعه جعفر، باغ عارق سفلی، سردار بیگ، قره قل، سبز سنگ، میان جوی، باغ عارق علیا، پیتاوه، استر گیچ، جارچی، باغ علم، دمه خواجه، میر خان و قریه موسسی زائی.

۱۳- در علاقه داری استالف ۲۷ قریه جات ذیل شامل میباید: حسن دره، بوستان، مته خیل فرزه، ده نو، حسن خیل، قلعه میرزا، قلعه کریم، کار دگری، باغ شیخ، میدان رئیس، دره استالف، غنداب، محله غنداب، بالاده،

د پانو شمیره: له 3 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پتهله مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بڼې پازوالې د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ

خواجه ميرک ، کلا لان ، پايان ده فرزه ، مير افغان ، قلعه سيد ميرو ، زرگران ، قلعه ميرو ، قلعه مصلي ، گراړه ،
خواجه حسن ، قلعه سيم ، سر خان خيل ، صلاح خيل و قلعه خيار .

د پانو شميره: له4تر4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاري ته رابولي. په دغه پتهله مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ